

7. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

Мельник Ярослав Ярославович,
старший науковий співробітник
відділу дослідження проблем
правотворчості та адаптації
законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-
правових експертиз Національної
академії наук України, доктор
юридичних наук, адвокат

АНТРОПОЛОГІЧНІ ШКОЛИ ПРАВА ЯК ДОКТРИНАЛЬНІ ФОРМУЛЯРИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Євроатлантична інтеграція України – складний правотворчий процес, який передбачає потребу зближення правової системи України до права ЄС. Будучи системним явищем, він повинен відображати певний формуляр, за яким можливе забезпечення стійкого євроінтеграційного процесу для України.

За висновками дослідників, які переймались проблемами правового забезпечення повоєнного відродження України, європеїзація не обмежується лише формальними змінами у нормативній базі, а поступово формує підґрунтя для стійких соціальних перетворень та політичної модернізації [5, с.348]. А всеохопна оборона України передбачає використання всього потенціалу держави та суспільстві, здійснення превентивних дій, стійкого опору та застосування всіх форм і способів збройної боротьби у багатовимірному просторі з дотриманням норм і принципів міжнародного права [5, с.345–346]. Що дає підстави вважати про створення належного впливу міжнародного права на євроінтеграційний простір України.

Тому, слід враховувати і те, що вплив міжнародних договорів на національне законодавство України в ході євроінтеграції окреслюється у певних ознаках-корелятах. Звернемо увагу з поміж інших на такі як от: (а)встановлення (наявність) прав і обов'язків за результатами укладення міжнародного договору; (б)формування правопорядку та відповідного правового режиму виконання (дотримання) умов договору; (в)наявність конкретних правових механізмів забезпечення та нормативно-правового регулювання національного правопорядку; (г)настання правових наслідків – трансформація правопорядку та правовідносин, правосвідомості та правової культури у зовнішніх зносинах між суб'єктами державами – сторонами договору; тощо [6, с.244].

По суті, тут слід вказати на те, що сам євроінтеграційний процес націлений на відчуження одного правопорядку та прийняття іншого.

У соціальній філософії зазначається, що на сьогодні, існує широкий спектр поглядів щодо відчуження і, відповідно, шляхів і засобів його подолання. Сучасна соціальна філософія переповнена своєрідними рецепторами, які охоплюють майже всі фундаментальні засади існування людини в суспільстві. Найпоширенішими є біологізаторські та антропологічні концепції відчуження [1, с.373].

Привертає увагу в межах євроінтеграційного процесу для України саме антропологічний аспект проблеми «відчуження».

Антропология права вивчає осмислення взаємовідносин людини і права [2, с.59], процес юридизації права у тому чи іншому правопорядку. На ґрунті уявлень про людину як про «розумного егоїста» затвердити примат права стосовно зведеної в закон волі верховного правителя не можливо, оскільки така людина не має внутрішнього критерію для вибору в ситуації нормативно-ціннісного конфлікту, а має потребу в зовнішній авторитетній опіці [7, с.145]. Такий підхід дає нам бачення стосовно того, що європейське співтовариство, їх правопорядок, визначається певною номінальною оцінкою авторитетного правоустрою, у якому право для людини працює.

В той же час, унікальність кожного із правопорядків, безумовно, спонукає до методології забезпечення процесу євроінтеграції, яка, на нашу думку, лежить в ключі тієї чи іншої школи права.

В енциклопедичній довідці зазначається, що «школа права» є науковим напрямом, який заснований на новаторських ідеях чи концепції, послідовна теоретична розробка якого здійснюється колективом авторів під керівництвом авторитетного лідера. Разом з тим, наукові школи сприяють поглибленому дослідженню проблем правового розвитку, наступності у підходах до вивчення сутності правових явищ [9, с.442–443]. Тут, слід задатися питанням: які школи та чи використовуються такі для правового забезпечення стійкості в умовах сучасної євроатлантичної інтеграції України?; врешті рещт, які із таких підходять найкраще?

Передусім, варто звернути увагу історичну довідку щодо наукових шкіл. Зазначається, що самі по собі наукові школи в традиційному або класичному розумінні постали тільки протягом 19 ст., позаяк спиралися на низку потужних соціокультурних передумов та інтелектуальних викликів [3]. Із поширенням концептів некласичної науки змінюються й уявлення щодо ролі наукових шкіл. Передусім, фокусується увага на самому механізмі конструювання/переформовування наукової спільноти, себто на тому, в який спосіб змінюються її неформальні контури [3].

В Україні, на сьогодні, є доволі розвинутими такі школи права як от: історична школа права (О.Н. Ярмиш, та інш.); соціологічна школа права (В.В. Костицький, та інш.), і т.д.

Антропологічна школа права в українських джерелах характеризується переважно як один із напрямків науки кримінального права [8, с.124].

Утім, не зважаючи на специфіку кримінального права, прибічники антропології права в Україні проводять відповідні дослідження й на рівні інших

галузей права. Зокрема «Антропологія соціального права» (Я.Я. Мельник, монографія, Київ, 2021) [4], тощо.

У ключі правового забезпечення стійкості в умовах сучасної євроатлантичної інтеграції України, доречно звернути увагу на особливості антропології права як ключового аспекту доктринального формуляру, а саме: соціально-антропологічний підхід допомагає виявити історичні тенденції до раціонального пошуку відмінностей між людьми, до поділу їх на групи; історію розвитку дискримінації людей людьми; тощо [7, с.56].

Висновки. Антропологічні школи права як доктринальні формуляри правового забезпечення стійкості в умовах сучасної євроатлантичної інтеграції України відображають певний формуляр. В їх основі лежить ґрунтовний методологічний інструментарій, а також, можливість ефективного впровадження правового забезпечення стійкості в умовах сучасної євроатлантичної інтеграції України. Це пояснюється не тільки завдяки нормативно-правовому регулюванню /Угодам, Директивам, внесенням змін до законодавства/, але й завдяки глибоких доктринальних розвідок права у специфічній проблематиці, яка дотична до європейських цінностей /прав, свобод/. Врешті решт, роль антропологічних шкіл права в євроінтеграційному процесі характеризується як певні стержні, осердя правової культури та наукового потенціалу України.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михайленко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: підручн. для вищ. навч. закл. Вид. 4-те, випр. та доп. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 552с.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т.2: Філософія права / редкол.: С.І.Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 1128с.
3. Колесник О.В. Ннаукові напрями, школи, течії, гуртки. Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка"», 2010. 728 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Naukovi_s (останній перегляд: 08.10.2025).
4. Мельник Я.Я. Антропологія соціального права: монографія/ д.ю.н. Я.Я.Мельник. Видання 2-ге (переробл. та доповн.). Вид-во: «Людмила», Київ, 2021. 219 с.
5. Правове забезпечення повоєнного відродження України: монографія/ за заг.ред. Р.О. Стефанчука. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 392с.
6. Систематизація законодавства України як важлива складова правотворчої діяльності в умовах євроінтеграції: збірник наукових праць / за заг. ред. О.О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Київ: Алерта, 2024. 248 с.
7. Філософія права: підруч. для студ.юрид.вищ.навч.заклад./О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С.І. Максимов та ін.; за ред. О.Г. Данильяна. Харків: Право, 2017. 208с.

8. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1: А–Г. 2004. 672с.
9. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 6: Т–Я. 2004. 768с.

Омельчук Василь Андрійович,
професор кафедри безпеки та
правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного
університету доктор юридичних наук,
професор

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПІДГРУНТЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ: СТАНДАРТИ НАТО, АСАГUIS У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Той факт, що саме кафедра конституційного права НАВС є організатором цього актуального, знакового і необхідного на сьогодні заходу, темою якого є євроатлантична інтеграція України в умовах збройної агресії, зобов'язує мене, як науковця, а в минулому як практика сфери забезпечення державної безпеки, предметом теоретичних і прикладних інтересів якого є реалізація прав людини, у своїй доповіді звернутись передусім до конституційних основ євроатлантичної спрямованості нашої держави і суспільства. Відомо, що визначальну роль у цьому відіграв Закон України Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) 2019 року [1].

За зміненими нормам Конституції України незворотність європейського та євроатлантичного курсу зафіксована у преамбулі. Визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору зафіксовано у ст. 85 Основного Закону України, де зазначені повноваження Верховної Ради України. У статті 102 зафіксована роль Президента України, як гаранта реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. А у статті 116 констатується про те, що Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору [2]. Із цих питань у авторитетному новітньому виданні Науково-практичного коментаря Конституції України 2024 року провідні науковці-правники по різному розглядають ці норми. Так, М.І. Коцюбра у коментуванні преамбули, констатує наявність змін у текст Конституції, у переліку законів вказує на наявність зазначений Закону 2019 року, але не акцентує увагу на його значимість. Л.Р. Наливайко у коментуванні цих